

Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden samt motioner i frågor med anknytning till skrivelsen.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och att motionerna avstyrks.

Till betänkandet är fogat 24 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	8
Utskottet	9
Säkerhet genom samverkan och exportkontroll	9
Motionerna	9
Utskottets överväganden	10
Demokrati, de mänskliga rättigheterna och politiken för global utveckling	18
Motionerna	18
Utskottets överväganden	20
Enskilda länder	24
Motionerna	24
Utskottets överväganden	25
Små och lätta vapen m.m.	26
Motionerna	26
Utskottets överväganden	26
Skrivelsen	29
Reservationer	30
1. Säkerhet genom samverkan och exportkontroll, punkt 1 (v, mp)	30
2. Europeiska försvarsbyrån (EDA), punkt 2 (v, mp)	31
3. Det europeiska försvarsindustrisamarbetet, punkt 3 (v, mp)	31
4. Ett svenskt avvecklande av vapenexporten, punkt 4 (v, mp)	32
5. Exportkrediter och annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder, punkt 5 (v, mp)	33
6. Tydligare riktlinjer för exportkreditgivning, punkt 6 (v, mp)	35
7. Krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK), punkt 7 (v, mp)	35
8. Uppförandekoder vad gäller mutor, punkt 8 (v, mp)	36
9. Riktlinjer för import av krigsmateriel, punkt 9 (v, mp)	36
10. Den svenska vapenexportens omfattning, punkt 10 (v, mp)	37
11. Uthyrning och utlåning av krigsmateriel, punkt 13 (v, mp)	37
12. Nya riktlinjer för krigsmaterielexport, punkt 11 (v, mp)	38
13. Krigsmaterielexporten och de mänskliga rättigheterna, punkt 12 (v, mp)	39
14. Ett demokratikriterium för krigsmaterielexport, punkt 14 (v, mp)	39
15. Krigsmaterielexport till diktaturer, punkt 15 (v, mp)	40
16. Konsekvensanalys, punkt 16 (v, mp)	41
17. Export av krigsmateriel till länder som befinner sig i väpnade konflikter, punkt 17 (v, mp)	41
18. Export av krigsmateriel till länder som bryter mot folkrätten, punkt 18 (v, mp)	42
19. Följdleveranser, punkt 19 (v, mp)	43

20. Export av krigsmateriel och politiken för global utveckling (PGU), punkt 20 (v, mp)	43
21. Pakistan och Indien, punkt 21 (v, mp)	44
22. Israel, punkt 22 (v, mp)	44
23. Colombia, punkt 23 (v, mp)	45
24. Små och lätta vapen, punkt 24 (v, mp)	46
Särskilt yttrande	48
Särskilt yttrande (s)	48
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	49
Skrivelsen	49
Följdmotionerna	49
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008	50

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Säkerhet genom samverkan och exportkontroll

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U253 yrkande 1 och 2008/09:Sf331 yrkande 2.

Reservation 1 (v, mp)

2. Europeiska försvarsbyrå (EDA)

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U16 yrkande 7 och 2008/09:U299 yrkande 11.

Reservation 2 (v, mp)

3. Det europeiska försvarsindustrisamarbetet

Riksdagen avslår motion 2008/09:U15 yrkandena 9 och 10.

Reservation 3 (v, mp)

4. Ett svenskt avvecklande av vapenexporten

Riksdagen avslår motion 2008/09:U322 yrkande 31.

Reservation 4 (v, mp)

5. Exportkrediter och annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U15 yrkande 5, 2008/09:U299 yrkande 6 och 2008/09:U322 yrkande 30.

Reservation 5 (v, mp)

6. Tydligare riktlinjer för exportkreditgivning

Riksdagen avslår motion 2008/09:U322 yrkande 25.

Reservation 6 (v, mp)

7. Krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U15 yrkande 4 och 2008/09:U299 yrkande 1.

Reservation 7 (v, mp)

8. Uppförandekoder vad gäller mutor

Riksdagen avslår motion 2008/09:U322 yrkande 19.

Reservation 8 (v, mp)

9. Riktlinjer för import av krigsmateriel

Riksdagen avslår motion 2008/09:U15 yrkande 7.

Reservation 9 (v, mp)

10. Den svenska vapenexportens omfattning

Riksdagen avslår motion 2008/09:U16 yrkande 1.

Reservation 10 (v, mp)

11. Nya riktlinjer för krigsmaterielexport

Riksdagen avslår motion 2008/09:U255 yrkande 19.

Reservation 12 (v, mp)

12. Krigsmaterielexporten och de mänskliga rättigheterna

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U299 yrkandena 2 och 3, 2008/09:U322 yrkande 29 och 2008/09:Sf331 yrkande 1.

Reservation 13 (v, mp)

13. Uthyrning och utlåning av krigsmateriel

Riksdagen avslår motion 2008/09:U15 yrkande 8.

Reservation 11 (v, mp)

14. Ett demokratikriterium för krigsmaterielexport

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U16 yrkande 5 och 2008/09:U299 yrkande 5.

Reservation 14 (v, mp)

15. Krigsmaterielexport till diktaturer

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U15 yrkande 1, 2008/09:U16 yrkande 6, 2008/09:U255 yrkande 18 och 2008/09:U299 yrkande 7.

Reservation 15 (v, mp)

16. Konsekvensanalys

Riksdagen avslår motion 2008/09:U299 yrkandena 4 och 8.

Reservation 16 (v, mp)

17. Export av krigsmateriel till länder som befinner sig i väpnade konflikter

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U16 yrkande 2 och 2008/09:U299 yrkandena 9 och 10.

Reservation 17 (v, mp)

18. Export av krigsmateriel till länder som bryter mot folkrätten

Riksdagen avslår motion 2008/09:U15 yrkande 2.

Reservation 18 (v, mp)

19. Följdleveranser

Riksdagen avslår motion 2008/09:U15 yrkande 3.

Reservation 19 (v, mp)

20. Export av krigsmateriel och politiken för global utveckling (PGU)

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U15 yrkande 6, 2008/09:U16 yrkande 3, 2008/09:U239 och 2008/09:U349 yrkande 49.

Reservation 20 (v, mp)

21. Pakistan och Indien

Riksdagen avslår motion 2008/09:U16 yrkande 4.

Reservation 21 (v, mp)

22. Israel

Riksdagen avslår motion 2008/09:U357 yrkande 8.

Reservation 22 (v, mp)

23. Colombia

Riksdagen avslår motion 2008/09:U345 yrkande 4.

Reservation 23 (v, mp)

24. Små och lätta vapen

Riksdagen avslår motionerna 2008/09:U251 yrkandena 1 och 2 samt 2008/09:U253 yrkande 5.

Reservation 24 (v, mp)

25. FN:s protokoll/protokollet mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, deras delar, komponenter och ammunition

Riksdagen avslår motion 2008/09:U253 yrkande 2.

26. Regeringens skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 - krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Riksdagen lägger skrivelse 2008/09:114 till handlingarna.

Stockholm den 16 april 2009

På utrikesutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lenmarker (m), Gustav Blix (m), Carina Hägg (s), Anne-Marie Pålsson (m), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Walburga Habsburg Douglas (m), Kerstin Engle (s), Alf Svensson (kd), Christian Holm (m), Hans Linde (v), Carin Runeson (s), Holger Gustafsson (kd), Olle Thorell (s) och Max Andersson (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, motioner som har väckts med anledning av skrivelsen samt ett antal motioner som har väckts under den allmänna motionstiden 2008/09.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken avseende krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2008. Skrivelsen innehåller också en redovisning av exporten av krigsmateriel under år 2008. Därtill beskrivs det samarbete som pågår inom EU och andra internationella forum om frågor som rör strategisk exportkontroll av såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden.

Utskottet

Säkerhet genom samverkan och exportkontroll

Motionerna

I kommittémotion 2008/09:U253 (v) yrkande 1 anför Vänsterpartiet att regeringen bör stödja den internationella processen för det juridiskt bindande fördraget Arms Trade Treaty.

I partimotion 2008/09:Sf331 (v) yrkande 2 begär Vänsterpartiet att regeringen ska verka för ett svenskt initiativ i FN till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner för vapenexport och vapenhandel.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 11 begär Miljöpartiet att Sverige ska lämna den europeiska försvarsbyrån, EDA.

I motion 2008/09:U16 (mp) yrkande 7 begär Miljöpartiet att Sverige ska lämna den europeiska försvarsbyrån, EDA.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 9 kräver Vänsterpartiet att Sverige inte ska delta i samarbetet på försvarsindustriområdet inom EU.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 10 kräver Vänsterpartiet att Sverige ska motsätta sig riktlinjer och regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjligheter att reglera vapenhandeln begränsas.

I partimotion 2008/09:U322 (mp) yrkande 31 begär Miljöpartiet att regeringen bör verka för att på sikt avveckla vapenexporten.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 6 begär Miljöpartiet att vapenexporterande företag inte ska kunna använda sig av exportkrediter eller annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 5 kräver Vänsterpartiet att den svenska krigsmaterielexporten inte ska understödjas med exportkrediter eller andra former av statligt exportstöd.

I partimotion 2008/09:U322 (mp) yrkande 25 begär Miljöpartiet att Sverige bör anta tydligare riktlinjer för exportkreditgivning som hindrar lån till miljömässigt eller socialt ohållbara projekt eller till projekt som stöder diktaturstater.

I partimotion 2008/09:U322 (mp) yrkande 30 begär Miljöpartiet att exportkrediter inte ska ges till företag som exporterar vapen.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 8 kräver Vänsterpartiet att riktlinjer bör utarbetas för uthyrning och utlåning av krigsmateriel.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 1 begär Miljöpartiet att samma riktlinjer som gäller för krigsmateriel för strid (KS) också ska tillämpas för övrig krigsmateriel (ÖK).

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 4 kräver Vänsterpartiet att en översyn bör göras av riktlinjerna för vad som räknas som krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel.

I partimotion 2008/09:U322 (mp) yrkande 19 begär Miljöpartiet att regeringen ska främja insatser för att utveckla uppförandekoder inom exportindustrin med särskilt fokus på vapenindustrin när det gäller mutor.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 7 kräver Vänsterpartiet att riktlinjer bör utarbetas för den svenska importen av krigsmateriel.

I kommittémotion 2008/09:U16 (mp) yrkande 1 anför Miljöpartiet att Sveriges vapenexport under 2008 satte ett försäljningsrekord. Krigsmaterielexporten uppgick under förra året till 12,7 miljarder kronor, vilket är den högsta summan någonsin för svensk export av krigsmateriel. Jämfört med 2007 ökade svensk vapenexport med 32 procent. Miljöpartiet anser att vapenexportens omfattning är problematisk.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar inledningsvis att Sverige av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl har valt att ha en i lag reglerad export av krigsmateriel.

Under det kalla kriget var målet att ha en inhemsk, av omvärlden oberoende försvarsindustri som konstruerade och utvecklade utpräglat svenska lösningar. Detta ter sig utifrån dagens säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar inte längre vare sig möjligt eller önskvärt med hänsyn till Sveriges samlade intressen. Det ligger i dag i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att samverka med likasinnade länder, såväl inom som utanför EU, om gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering. Sådan samverkan sker med såväl civila som militära medel. De nya säkerhets- och försvarspolitiska realiteterna innebär även behov av samverkan på materieförsörjningsområdet. Önskan att vara självförsörjande när det gäller materiel till det svenska försvaret har ersatts av det växande behovet av samarbete med likasinnade stater och grannar.

Utskottet anser att det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna om ett långsiktigt och kontinuerligt samarbete med traditionella samarbetsländer. Detta ömsesidiga samarbete, inklusive samarbetsprojekt, bygger på såväl export som import av krigsmateriel.

Utskottet anser vidare att Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen gynnas genom ett fortsatt deltagande i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet, bl.a. genom samverkan med länder som är av grundläggande betydelse för Sveriges säkerhets- och försvarspolitiska intressen. De försvarspolitiska aspekterna grundas bl.a. på behovet av en kostnadseffektiv materieförsörjning och andra fördelar för försvaret som följer av en i landet verksam försvarsindustri. Bland de utrikes- och säkerhetspolitiska intressena finns Sveriges möjligheter att bidra till internationell fred och säkerhet genom effektiv medverkan i internationell fredsfrämjande verksamhet, där en generell teknisk systemlikhet med våra främsta samarbetspartner ökar den operativa effekten.

Utskottet anser att det internationella samfundets arbete mot spridningen av såväl massförstörelsevapen (varmed avses kärnvapen, kemiska vapen och biologiska vapen) som olika typer av konventionella vapen måste vid-

makhållas och stärkas. Internationella organisationer och institutioner såsom Förenta nationerna och de multilaterala exportkontrollregimerna är av central betydelse för detta arbete.

Vad gäller de internationella avtalen bör särskilt nämnas 1968 års fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (icke-spridningsfördraget, NPT), 1972 års konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (BTWC) och 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är part i alla tre konventionerna.¹

Även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och främja nedrustning så innehåller de också bestämmelser om att parterna ska främja handel för fredliga ändamål. Detta beror på att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden.

För att effektivisera det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett fyrtiotal länder slutit sig samman i de fem multilaterala exportkontrollregimerna: *Zanggerkommittén*², *Nuclear Suppliers Group (NSG)*³, *Australiengruppen*⁴, *Missilteknologikontrollregimen (MTCR)*⁵ och *Wassenaararrangemanget*⁶. Regimernas syfte är att identifiera varor och teknologier som kan användas i samband med massförstörelsevapen, och vars utförelse således bör kontrolleras på ett samordnat sätt av

¹ Genom NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot eller tillverka kärnvapen, samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna att inte överföra atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon ickekärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll. I BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel. Likaledes föreskriver CWC att dess parter varken direkt eller indirekt ska överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

² Zanggerkommittén, som bildades 1974, behandlar frågor om exportkontroll avseende det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT). Kommittén fastställer vad som menas med utrustning och materiel som konstruerats för tillverkning av klyvbart material.

³ Nuclear Suppliers Group har sitt ursprung i den s.k. "Londonklubben", som bildades i mitten av 1970-talet. NSG:s arbete avser exportkontroll av dels sådana produkter som kan användas för framställning av kärnämne för vapenbruk, dels produkter med dubbla användningsområden som kan användas i samband med kärnvapen.

⁴ Australiengruppen bildades 1985 på initiativ av Australien. Dess verksamhet syftar till att harmonisera deltagarländernas exportkontroll för att förhindra spridning av kemiska och biologiska vapen (CBW) till stater och terroristgrupper. Ursprungligen omfattade gruppens verksamhetsområde endast kemikalier och kemisk tillverkningsutrustning. 1990 beslutades dock att utöka gruppens kontrollistor till att även omfatta mikroorganismer, toxiner och viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel.

⁵ Missilteknologikontrollregimen (MTCR), grundar sig på ett amerikanskt initiativ från 1982. Dess verksamhet gäller exportkontroll av fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler och mål- och spaningsplattformar) med en räckvidd på 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system och andra produkter som kan användas för produktion av missiler.

⁶ Wassenaararrangemanget (WA) bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom ramen för Coordinating Committee on Multilateral Export Controls (Cocom). Syftet med regimen är att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens och ett ansvarsfullt agerande rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom undvika destabiliserande ansamlingar.

medlemmarna. Arbetet omfattar även utbyte av information om spridningsrisker samt kontakter med tredje land för att främja regimernas icke-spridningsmålsättningar. Exportkontrollregimerna skiljer sig från ovannämnda internationella avtal genom att de inte är folkrättsligt bindande. Grunden för samarbetet är en gemensam politisk vilja att förhindra spridning av massförstörelsevapen genom nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll av de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska. Deltagande i regimerna underlättar uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelseerna i de internationella avtalen om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat att anskaffa massförstörelsevapen.

I april 2004 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1540. Med stöd av kapitel VII i FN-stadgan fastställer resolutionen genom bindande beslut skyldigheter för alla FN:s medlemsstater i syfte att förhindra och avhålla statliga och icke-statliga aktörer från att få tillgång till massförstörelsevapen och deras vapenbärare samt produkter med koppling till sådana vapen. Resolutionen innehåller också rekommendationer som inte är bindande för FN:s medlemsländer.

Avseende exportkontroll fastslås bl.a. att alla stater ska inrätta effektiv nationell kontroll av export, transittrafik, omlastningar och vidareexport. Slut användarkontroller ska införas. Alla stater ska vidare införa lämpliga straffrättsliga påföljder eller administrativa åtgärder för överträdelse av lagar och förordningar om exportkontroll. Resolutionen innehåller även bestämmelser om bistånd till andra länder för genomförandet av de åtgärder som den anger.

Genom resolution 1540 togs också beslut om att inrätta en kommitté knuten till säkerhetsrådet med uppgift att rapportera till rådet om dess granskning av genomförandet av resolutionen. Vidare uppmanades FN:s medlemsländer att rapportera till kommittén om åtgärder som de vidtagit för att genomföra resolutionen. 1540-kommittén har förlängts två gånger, senast till 2011.

Utskottet anser att de multilaterala avtalen om och instrumenten för nedrustning och icke-spridning är viktiga uttryck för det internationella samfundets arbete med nedrustning och för att förhindra spridning av massförstörelsevapen och ickekontrollerade flöden av andra vapen.

Vad gäller det motionsvis framförda kravet på att Sverige bör stödja den internationella processen för det juridiskt bindande fördraget *Arms Trade Treaty* (ATT), liksom det motionsvis framförda kravet på att regeringen ska verka för ett svenskt initiativ i FN till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner i vapenexport och vapenhandel konstaterar utskottet följande:

Storbritannien lanserade 2005 ett förslag om ett globalt vapenhandelsfördrag, ett *Arms Trade Treaty* (ATT). FN:s generalförsamling antog i december 2006 en resolution, enligt vilken en process skulle påbörjas i syfte att få i gång förhandlingar om ett sådant globalt fördrag. I ett första steg

inhämtade FN:s generalsekreterare medlemsstaternas synpunkter. Sverige stödde förslaget i sitt svar i april 2007. Ett EU-gemensamt svar som likaledes stödde förslaget sändes till generalsekreteraren ungefär samtidigt.

Hösten 2007 tillsattes en internationell expertgrupp (*Group of Governmental Experts*, GGE) för att lämna förslag inför det fortsatta arbetet. Gruppen bestod av experter från 28 länder med bred geografisk spridning, inklusive sju EU-länder. Gruppens slutrapport i augusti 2008 innehöll dock inga substantiella förslag på vad ett internationellt vapenhandelsfördrag skulle kunna innehålla, utan den konstaterade främst att fortsatta överväganden behövdes kring frågor om genomförbarhet, omfattning och parametrar. FN:s generalförsamling antog i december 2008 en ny resolution om ATT (res. 63/240). Sverige var medförslagsställare till denna. Huvudelementet i resolutionen är bildandet av en ”open ended working group” (OEWG). Denna grupp ska fortsätta och vidareutveckla GGE:s arbete för ett legalt bindande vapenhandelsfördrag avseende konventionella vapen inom FN:s ram.

Endast USA röstade emot resolutionen. Nitton länder avstod i omröstningen (bl.a. Egypten, Indien, Israel, Kina, Pakistan och Ryssland). OEWG ska mötas under sex förhandlingsveckor – den första i mars 2009 och den andra i juli. Gruppen ska avlägga en första lägesrapport till FN:s generalförsamling hösten 2009.

Utskottet välkomnar de fortsatta ansträngningarna i arbetet för att åstadkomma ett internationellt vapenhandelsfördrag och anser att motion 2008/09: U253 (v) yrkande 1 är tillgodosedd och kan avstyrkas. Mot bakgrund av det internationella samfundets regimer och institutioner kring icke-spridning och exportkontroll, inte minst inom ramarna för FN, såsom redovisats ovan, ser utskottet inte heller några skäl till att regeringen ska verka för en FN-konferens av den typ som motionärerna föreslår. Motion 2008/09: S331 (v) yrkande 2 kan avstyrkas.

Vad gäller kravet på att Sverige ska lämna den europeiska försvarsbyrån (European Defense Agency, EDA), att Sverige inte ska delta i samarbetet på försvarsindustriområdet inom EU samt att Sverige ska motsätta sig riktlinjer och regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjligheter att reglera vapenhandel begränsas vill utskottet inledningsvis erinra om att beslutet att inrätta EDA togs av EU:s ministerråd den 12 juli 2004. Regeringen har beslutat att Sverige ska delta i EDA, vars huvuduppgifter bl.a. är att utveckla en gemensam försvarsförmåga avseende krishantering, att stödja och utveckla europeiskt försvarsmaterielsamarbete, att stärka den europeiska försvarsteknologiska och industriella basen med syfte att skapa en internationellt konkurrenskraftig europeisk marknad för försvarsmateriel samt att förbättra effektiviteten inom europeisk försvarsforskning och teknologi.

Utskottet vill här understryka vikten av den europeiska säkerhets- och försvarspolitikens (ESFP) fortsatta utveckling. Utskottet anser att EU härigenom förbättrar sin förmåga att verka som en solid och pålitlig global

aktör i fredsfrämjande och säkerhetshöjande insatser. En sådan utveckling gynnar såväl den regionala säkerheten i Europa och dess närområde som den globala säkerheten. Den europeiska säkerhets- och försvarspolitikens förutsättningar att fungera effektivt förbättras, anser utskottet, genom nära samverkan mellan medlemsstaterna inom EU på försvarsindustriområdet.

Utskottet vill i sammanhanget även understryka betydelsen av det aktiva svenska deltagandet, i partipolitisk enighet, i arbetet med att utarbeta och befästa riktlinjer och regelverk för krigsmaterielexporten på EU-nivå. Utskottet anser att EU:s uppförandekod för vapenexport (1998), vilken antogs som gemensam ståndpunkt i december 2008⁷, bidrar till att åstadkomma samstämmighet och rättssäkerhet i EU-ländernas krigsmaterielexport. Uppförandekodens åtta kriterier, vilka bl.a. omfattar respekten för de mänskliga rättigheterna och folkrätten i mottagarlandet, liksom frågor rörande hållbar utveckling, bidrar till att motverka en okontrollerad spridning av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och till en förbättrad global säkerhet. Som framgått välkomnar utskottet att en restriktiv uppförandekod kunde antas av rådet som gemensam ståndpunkt i december 2008. Utskottet hade dessförinnan under lång tid, genom fördragningar, nära följt arbetet i frågan. Utskottet hade också berört den i betänkandena 2005/06:UU10, 2005/06:UU12 och 2007/08:UU7. Mot denna bakgrund förefaller det politiskt mindre välbetänkt att utskottet inte informerades inför rådsbeslutet i december 2008.

Utskottet noterar att Europeiska försvarsbyråns verksamhet bl.a. syftar, till att stärka unionens förmåga till krishantering, att effektivisera marknaden för försvarsmateriel inom EU samt att åstadkomma gemensamma regler inom unionen för exportkontroll och fri rörlighet. Mot denna bakgrund anser utskottet att försvarsbyrån har en viktig roll att fylla och att Sverige ska förbli en aktiv part inom EDA. Utskottet avstyrker i enlighet härmed motionerna 2008/09:U15 (v) yrkandena 9 och 10, 2008/09:U16 (mp) yrkande 7 samt 2008/09:U299 (mp) yrkande 11.

Utskottet anser att de multilaterala icke-spridningsregimerna med hithörande institutioner och instrument måste kompletteras med en strikt och effektiv exportkontroll. Exportkontrollen utövas nationellt. Det åligger Sverige att se till att vår exportkontroll är ansvarsfull och pålitlig. Arbetet för att effektivt förhindra spridning måste bedrivas på olika nivåer och i olika internationella forum. Sverige är aktivt såväl i de multilaterala exportkontrollregimerna som på EU-nivå för att ytterligare stärka exportkontrollen som ett instrument för icke-spridning och mot icke-kontrollerade flöden av konventionella vapen. En gemensam europeisk lagstiftning gäller sedan år 2000 i samtliga EU-länder för export av produkter med dubbla användningsområden. Denna uppdateras för närvarande.

⁷ Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp.

Utskottet vill understryka att ett land som exporterar vapen har ett stort ansvar för att se till att dessa inte hamnar i orätta händer. För att förhindra detta krävs dels att man definierar de omständigheter under vilka Sverige anser att vapenexport till en viss mottagare inte får ske, dels att ett tillämpningssystem upprättas som gör att reglerna kan efterlevas i praktiken.

Det svenska regelverket består av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt av regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport vilka har godkänts av riksdagen. En fristående myndighet, Inspektionen för strategiska produkter (ISP), har till uppgift att pröva ansökningar om tillstånd i enlighet med regelverket.

Kontrollen enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel omfattar tillverkning, tillhandahållande och utförelse av krigsmateriel liksom vissa avtal om tillverkningsrätt m.m. avseende sådan materiel. Enligt samma lag krävs även tillstånd för att bedriva militärt inriktad utbildning. Lagen gäller vapen, ammunition och annan för militärt bruk utformad materiel som enligt regeringens föreskrifter utgör krigsmateriel.

Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd i samband med dessa produkter, regleras i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Lagen innehåller kompletterande bestämmelser till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om upprättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av produkter och teknik med dubbla användningsområden.

Vad gäller de motionsvis framförda kraven på att vapenexporterande företag inte ska kunna använda sig av exportkrediter eller annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder och att Sverige bör anta tydligare riktlinjer för exportkreditgivning som hindrar att lån ges till miljömässigt eller socialt ohållbara projekt eller till projekt som stöder diktaturstater konstaterar utskottet följande:

I propositionen Det nya försvaret (prop. 1999/2000:30) anges det som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stöder försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport. Riksdagen anslöt sig till försvarsutskottets uppmaning till regeringen i betänkande 1998/99:FöU1 att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmaterielprojekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen. Beslutet om den försvarspolitiska inriktningen 2005–2007 innebar att regeringen bemyndigades att i exportstödjande eller säkerhetsfrämjande syfte genom internationella samarbeten, överlåta eller upplåta materiel som inte behövs för Försvarsmaktens operativa förmåga eller som annars kan avvaras för en begränsad tid (prop. 2004/05:5, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143).

En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är att exporten godkänns av ansvarig exportkontrollmyndighet. Exportstödjande verksamhet bör fortsätta användas som ett medel för att främja en kostnadseffektiv

materieförsörjning. Exportmöjligheterna kan också beaktas och lyftas fram vid deltagande i olika internationella forum, exempelvis inom ramen för den Europeiska försvarsbyrån (EDA) och inom Framework Agreement/Letter of Intent (FA/LoI) samt vid andra internationella samarbeten om så bedöms resurseffektivt ur ett livscykelperspektiv. Med det anförda anser utskottet att motionerna 2008/09:U15 (v) yrkande 5, 2008/09:U299 (mp) yrkande 6 och 2008/09:U322 (mp) yrkandena 25, 30 och 31 kan avstyrkas.

Vad gäller Vänsterpartiets krav på utarbetande av nya riktlinjer för uthyrning och utlåning av krigsmateriel konstaterar utskottet att Krigsmaterielutredningens betänkande (Krut - Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel, SOU 2005:9) vilket presenterades i februari 2005, för närvarande är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet vill erinra om att utredningsförslagen bl.a. innefattar regelverk för import av och uthyrning eller leasing av krigsmateriel. Utskottet anser att resultatet av det pågående beredningsarbetet bör avvaktas. Motion 2008/09:U15 (v) yrkande 8 kan således avstyrkas.

Vad gäller Miljöpartiets krav att samma riktlinjer som gäller för krigsmateriel i strid (KS) också ska tillämpas för övrig krigsmateriel (ÖK) konstaterar utskottet följande:

Krigsmaterielbegreppet breddades 1993, i enlighet med lagen (1992:1300) om krigsmateriel, till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och inkluderas i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier: krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan, inklusive sikten för sådan materiel, samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som inte har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation. För de bägge kategorierna gäller delvis olika riktlinjer för utförelse.

För kategorin krigsmateriel för strid gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har inre väpnade oroligheter. Ett tillstånd bör återkallas om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt eller inre väpnade oroligheter. Ett återkallande av tillstånd kan emellertid underlåtas om det är förenligt med folkrätten och målen och principerna för den svenska utrikespolitiken. Utförelsetillstånd bör heller inte ges till en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna.

För utförelse av övrig krigsmateriel, som i stor utsträckning omfattar produkter som före 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål), gäller att utförelsetillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen om utförelse av övrig krigsmateriel.

Utskottet konstaterar att de skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid. Utskottet noterar dock motsvarande uppdelning inte görs på EU-nivå. Det är angeläget, anser utskottet, att Sveriges regelverk så långt möjligt harmoniseras med motsvarande regelverk för krigsmaterielexport inom EU. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i ett yttrande till försvarsutskottet (2008/09:UU2y Strategi för en konkurrenskraftig europeisk försvarsindustri) betonade att ”arbetet med en effektivisering av marknaden för försvarsmateriel inom EU bör åtföljas av ett motsvarande arbete för att, utöver etiska regler, åstadkomma gemensamma regler inom unionen för exportkontroll och för fri rörlighet”. Motionerna 2008/09:U15 (v) yrkande 4 och 2008/09:U299 (mp) yrkande 1 kan således avstyrkas.

Vad gäller Miljöpartiets krav på att regeringen ska främja insatser för att utveckla uppförandekoder inom exportindustrin med särskilt fokus på vapenindustrin när det gäller mutor konstaterar utskottet att Sverige sedan flera år bedriver ett samarbete med den brittiska avdelningen av frivilligorganisationen *Transparency International* (TI) för att bekämpa korruption i handeln med krigsmateriel. Tillsammans med TI har bl.a. flera seminarier ordnats i Sverige med syfte att öka berörda företags uppmärksamhet på vikten av att utveckla interna uppförandekoder m.m.

Av stor vikt är också att den europeiska branschorganisationen *Aero Space and Defence Industries Association in Europe* (ASD) tagit initiativ till en s.k. Common Industry Standard. Medlemsorganisationerna har nu i uppgift att se till att alla medlemsföretag tillämpar denna.

Med vad som anförts anser utskottet att motion 2008/09:U322 (mp) yrkande 19 kan avstyrkas.

Med anledning av Vänsterpartiets krav på att riktlinjer bör utarbetas för den svenska importen av krigsmateriel konstaterar utskottet att den svenska försvarsindustrin visserligen spelar en viktig roll för Försvarsmaktens materielförsörjning men att all försvarsmateriel inte kan utvecklas och produceras i Sverige. Enligt riksdagens beslut ska Sverige sträva efter att delta i internationella samarbetsprogram för att därigenom kunna dela kostnaderna och säkerställa förmågan att samverka med andra länder. Utskottet anser att en väl balanserad import och export av försvarsmateriel utgör ett medel för materielförsörjningen och konstaterar att gällande svensk lagstift-

ning, liksom de internationella regimerna och institutionerna på området, utgör det juridiskt bindande och politiska ramverket för sådan import. Utskottet vill även erinra om att Krigsmaterielutredningen (Krut – Reformrat regelverk för handel med försvarsmateriel, SOU 2005:9) bl.a. presenterade förslag till regelverk för import av krigsmateriel. Utredningens betänkande, vilket presenterades i februari 2005, är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser att kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 7 mot denna bakgrund kan avstyrkas.

Vad gäller den svenska försvarsmaterielexportens omfattning konstaterar utskottet att den svenska försvarsindustrin 2008 exporterade försvarsmateriel till ett värde av cirka 12,7 miljarder kronor, vilket är en ökning med drygt 30 % jämfört med 2007 (9,6 miljarder kronor). Under året beviljades export till 54 av världens 241 länder. Till ytterligare sju länder beviljades endast export av jakt- och sportskytteammunition till ett värde av 16 miljoner kronor. Exporten till EU – inklusive Schweiz och Norge – uppgick till ca 7,4 miljarder kronor (59 %) jämfört med ca 5 miljarder kronor 2007 (52 % av exporten). De största mottagarna av svensk försvarsmateriel 2008 var Sydafrika (1,9 miljarder kronor), Nederländerna (1,8 miljarder kronor), Danmark (1,8 miljarder kronor), Grekland (1,1 miljarder kronor), Pakistan (846 miljoner kronor) och Förenta staterna (800 miljoner kronor). Exporten till de nordiska länderna Danmark, Finland och Norge uppgick till knappt 2,5 miljarder kronor (cirka 20 %) av det totala värdet. Även Tyskland, Frankrike och Storbritannien var 2008 betydande köpare av svensk försvarsmateriel. Utskottet noterar att krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala varuexport utgjorde 0,84 % för 2007 och 1,06 % för 2008.⁸ Utskottet vill erinra om att exporten kan variera kraftigt från ett år till ett annat – såväl värdemässigt som i fråga om fördelningen på länder. Detta kan främst förklaras av att enskilda stora exportorder kan ge kraftiga utslag i den samlade exportstatistiken. Med det anförda anser utskottet att motion 2008/09:U16 (mp) yrkande 1 kan avstyrkas.

Demokrati, de mänskliga rättigheterna och politiken för global utveckling

Motionerna

I partimotion 2008/09:U255 (v) yrkande 19 efterlyser Vänsterpartiet nya riktlinjer för den svenska krigsmaterielexporten som i stället för att utgå från snäva näringspolitiska aspekter på krigsmaterielexporten betonar vikten av demokrati, MR-perspektiv och internationella säkerhetspolitiska aspekter.

⁸ Krigsmaterielexportens omfattning för åren 2004–2008 jämförd med den totala varuexporten finns redovisad i tabell 3 (s. 50) i regeringens skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 2 anför Miljöpartiet att länder som ägnar sig åt omfattande och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte kan godtas som mottagarland för krigsmateriel av något slag.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 3 begär Miljöpartiet att det ska göras en tydlig analys av hur de mänskliga rättigheterna (MR) efterlevs i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas.

I partimotion 2008/09:U322 (mp) yrkande 29 begär Miljöpartiet att krigsmaterielexporten måste upphöra till länder som befinner sig i konflikt, till diktaturregimer och till regimer som inte respekterar grundläggande mänskliga rättigheter.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 5 begär Miljöpartiet att ett demokratikriterium ska införas i regelverket och riktlinjerna för när det ska värderas om ett land kan godtas eller inte som mottagarland av krigsmateriel av något slag.

I motion 2008/09:U16 (mp) yrkande 5 kräver Miljöpartiet att ett demokratikriterium ska införas för att få köpa svenska vapen.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 7 begär Miljöpartiet att det inte ska tillåtas vapenexport av krigsmateriel från Sverige till diktaturer.

I motion 2008/09:U16 (mp) yrkande 6 begär Miljöpartiet att exporten av krigsmateriel till diktaturer ska stoppas.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 1 kräver Vänsterpartiet att en ny krigsmaterielutredning tillsätts med syfte att framarbete en ny lagstiftning som förbjuder vapenexport till diktaturer, stater som begär grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna och krigförande stater

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 8 begär Miljöpartiet att det ska redovisas en tydlig konsekvensanalys avseende det land eller de länder som krigsmaterielen ska säljas till.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 9 begär Miljöpartiet att om ett land befinner sig i väpnad konflikt med ett annat land, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller inte, ska krigsmateriel inte säljas till landet.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 10 begär Miljöpartiet att krigsmateriel inte ska säljas till ett land som är invecklat i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 2 kräver Vänsterpartiet att riktlinjerna för svensk krigsmaterielexport bör utformas så att de omöjliggör att svensk krigsmateriel exporteras till stater som bryter mot folkrätten.

I kommittémotion 2008/09:U16 (mp) yrkande 2 kräver Miljöpartiet att gällande lagstiftning ska efterlevas vilket innebär att Sverige inte ska sälja krigsmateriel till krigförande länder.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 3 kräver Vänsterpartiet att de svenska riktlinjerna för följdleveranser måste skärpas så att möjligheterna att bryta avtal om dessa leveranser ökar, exempelvis i händelse av väpnad konflikt.

I partimotion 2008/09:Sf331 (v) yrkande 1 begär Vänsterpartiet ett omedelbart stopp för svensk vapenexport till länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum.

I partimotion 2008/09:U255 (v) yrkande 18 begär Vänsterpartiet att Sverige verkar för att en förändring av EU:s uppförandekoder förverkligas och att dessa blir mer restriktiva och att vapenexporten upphör till diktaturer, krigförande stater och länder där grova brott mot de mänskliga rättigheterna sker.

I kommittémotion 2008/09:U349 (s) yrkande 49 efterlyser Socialdemokraterna en ny lagstiftning för export av krigsmateriel som ligger i fas med utvecklingen på området och som är koherent med politiken för global utveckling (PGU).

I kommittémotion 2008/09:U16 (mp) yrkande 3 kräver Miljöpartiet att Sverige lever upp till politiken för global utveckling och EU:s nya uppförandekod. Vapenexporten ska, anför Miljöpartiet, i varje enskilt fall föregås av en problematiserande granskning av om vapenexporten riskerar att motverka en hållbar utveckling.

I kommittémotion 2008/09:U15 (v) yrkande 6 kräver Vänsterpartiet att den svenska krigsmaterielexporten ska ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar utveckling enligt politik för global utveckling (PGU).

I den enskilda motionen 2008/09:U239 (s) anföras att ett nytt regelverk för krigsmaterielexporten bör utformas med beaktande av riksdagens beslut att Sveriges politik för global utveckling (PGU) även ska omfatta krigsmaterielpolitiken.

I kommittémotion 2008/09:U299 (mp) yrkande 4 begär Miljöpartiet att det ska göras en tydlig analys av hur fattigdomsbekämpningen utvecklas i ett land innan försäljning av krigsmateriel dit kan godkännas.

Utskottets överväganden

Med anledning av de motionsvis framförda kraven på att den svenska försvarsmaterielexporten ska betona vikten av demokrati, MR-perspektivet och internationella säkerhetspolitiska aspekter, att det ska göras en tydlig analys av hur de mänskliga rättigheterna (MR) efterlevs i ett land innan försäljning av krigsmateriel dit kan godkännas, att ett demokratikriterium ska införas i regelverket och riktlinjerna, att det inte ska tillåtas vapenexport av krigsmateriel från Sverige till diktaturer, att Sverige politik för global utveckling ska omfatta också krigsmaterielpolitiken m.fl. yrkanden vill utskottet anföra följande:

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det övergripande målet för Sveriges politik för global utveckling – att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling – gäller för samtliga politikområden. Till det övergripande målet om en rättvis och hållbar global utveckling har fogats ett kompletterande mål för svenskt utvecklingssamarbete: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Politiken för global utveckling genomsyras av två perspektiv – ett rättighetsperspektiv och de fattigas perspektiv – och består av åtta huvuddrag som av riksdagen har grupperats på följande sätt:

- Grundläggande värden: demokrati och god samhällsstyrning, respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män.
- Hållbar utveckling: hållbart utnyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet.
- Övriga huvuddrag: konflikthantering och säkerhet samt globala nyttigheter.

En rättvis och hållbar global utveckling kan endast, anser utskottet, uppnås genom att många krafter drar åt samma håll. Samstämmighet ska prägla både den nationella politiken och den som bedrivs inom EU. Kopplingar måste göras mellan säkerhets-, handels-, jordbruks-, folkhälso- och migrationspolitik och global utveckling. Det Sverige gör och säger i ett sammanhang måste stämma med svenskt agerande i ett annat.

Kravet på samstämmighet gäller självfallet även för den svenska krigsmaterielexporten. Utskottet vill understryka vikten av att huvuddragen – där respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati och god samhällsstyrning liksom fattigdomsbekämpningen ingår – tillsammans med perspektiven och målen för den svenska politiken för global utveckling genomsyrar den svenska krigsmaterielproduktionen och -exporten.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla det som uttalades om krigsmaterielexportens samstämmighet med politiken för global utveckling i betänkande 2003/04:UU3 Sveriges politik för global utveckling:

också svensk politik vad avser svensk exportkontroll och export av krigsmateriel måste ske samstämt med målet för politiken för global utveckling - att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Detta inkluderar rättvise- och fattigdomsperspektivet samt de huvuddrag som är kopplade till politiken, bl.a. om demokrati, mänskliga rättigheter och omsorg om miljön. Det är enligt utskottets mening angeläget att svensk vapenexport inte motverkar arbetet för att nå målet om en rättvis och hållbar global utveckling, ej heller målet för utvecklingssamarbetet att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Vad gäller det motionsvis framförda kravet på en ny lagstiftning för export av krigsmateriel, liksom kravet på att en ny krigsmaterielutredning tillsätts i syfte att framarbete en ny lagstiftning som förbjuder vapenexport till diktaturer, stater som begår grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna och krigförande stater, vill utskottet erinra om att regeringen den 10 juli 2003 beslutade om direktiv för en statlig offentlig utredning med uppdrag att se över den svenska krigsmateriellagstiftningen och anpassa de nuvarande riktlinjerna för krigsmaterielexport mot bakgrund av de säkerhetspolitiska förändringarna i Europa, det svenska medlemskapet i Europeiska unionen samt utvecklandet av ett europeiskt försvarsmaterielsamarbete (dir. 2003:80). Utredningens betänkande Krut, Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9) lades fram i februari 2005.

Betänkandet har remissbehandlats och är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet. Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna 2008/09:U15 (v) yrkande 1, 2008/09:U16 (mp) yrkande 6, 2008/09:U299 (mp) yrkande 7 och 2008/09:U349 (s) yrkande 49 kan avstyrkas.

Vad gäller det motionsvis framförda kravet på att riktlinjerna för svensk krigsmaterielexport bör utformas så att de omöjliggör att svensk krigsmateriel exporteras till stater som bryter mot folkrätten vill utskottet erinra om att folkrätten är införlivad i de svenska riktlinjerna genom föreskriften att tillstånd inte ska beviljas om det skulle strida mot någon internationell överenskommelse som Sverige har biträtt.

Utskottet vill vidare erinra om att EU:s uppförandekod för vapenexport, som antogs 1998, innehåller gemensamma kriterier för export av krigsmateriel. Uppförandekoden stärktes 2005 och antogs som gemensam ståndpunkt i december 2008.⁹ Utskottet konstaterar att den gemensamma ståndpunktens första del innehåller åtta kriterier som vart och ett ska beaktas innan ett beslut fattas om att tillåta vapenexport till ett land. Dessa kriterier handlar bl.a. om situationen i mottagarlandet, situationen i mottagarlandets region samt avsändarlandets och mottagarlandets internationella åtaganden.

Vad gäller situationen i mottagarlandet ska hänsyn tas till respekten för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt, huruvida det råder spänningar eller väpnad konflikt i det mottagande landet, risken för att vapnen kommer på avvägar eller vidareexporteras och huruvida exporten allvarligt skulle störa landets hållbara utveckling. Situationen i regionen avser stabiliteten i området och risken för att mottagaren skulle kunna använda vapnen i en regional konflikt. Slutligen ska exportlandets och mottagarlandets internationella åtaganden beaktas, t.ex. genom att vapenembargon måste respekteras, hänsyn tas till medlemsstaternas nationella säkerhet samt mottagarlandets uppträdande i det internationella samfundet. Det sistnämnda handlar bl.a. om landets attityd till terrorism, vilket slags allianser det har samt hur väl det respekterar folkrätten. Med vad som anförts anser utskottet att motion 2008/09:U15 (v) yrkande 2 kan avstyrkas.

Med anledning av Miljöpartiets krav på införandet av ett demokratikriterium för svensk försvarsmaterielexport konstaterar utskottet att denna fråga var föremål för analys inom Krigsmaterielutredningen, vilken, som ovan nämnts, för närvarande är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser mot denna bakgrund att motionerna 2008/09:U16 (mp) yrkande 5 och 2008/09:U299 (mp) yrkande 5 kan avstyrkas.

Utskottet konstaterar att det åttonde kriteriet i EU:s uppförandekod, det s.k. utvecklingskriteriet, handlar om ”vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det

⁹ Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp.

önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel”.

Det åttonde kriteriet föreskriver vidare att medlemsstaterna, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, beaktar huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd (EU:s uppförandekod för vapenexport, kriterium 8).

Utskottet välkomnar att Sverige aktivt arbetar för att uppnå en ökad och tydlig samstämmighet mellan de olika kriterierna i EU:s uppförandekod, vilken omfattar en rad olika politikområden, samt verkar för att nå en gemensam syn bland medlemsländerna gällande tolkningen av uppförandekodens kriterier.

Som ett första steg i denna riktning tog Sverige 2004 tillsammans med Storbritannien initiativ till att utarbeta riktlinjer för tillämpningen av kodens kriterium 8, det s.k. utvecklingskriteriet. Dessa blev klara under 2005 och publicerades i kodens användarguide. Sverige har därefter varit aktivt dels för att den tidigare uppförandekoden skulle antas som en gemensam ståndpunkt i slutet av 2008, dels för att den ska tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt av EU:s medlemsstater. Utskottet välkomnar att detta arbete den 8 december 2008, som ovan nämnts, resulterade i att EU:s uppförandekod om vapenexport antogs som en gemensam ståndpunkt. Koden – numera ståndpunkten – ger medlemsländerna förutsättningar för en mer konvergent tillämpning av deras nationella lagstiftning på området. Medlemsländerna kan ha egna, striktare riktlinjer.

Utskottet välkomnar att regeringens årliga skrivelse om krigsmaterielexporten innehåller en bedömning av i vilken grad denna stämmer överens med de överordnade målen när det gäller samstämmighet mellan olika politikområden i politiken för global utveckling. Det är regeringens strävan att effekter som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas. Utskottet vill understryka betydelsen av detta.

Utskottet konstaterar att enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen godkänt (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1).

Utskottet konstaterar vidare att riktlinjerna tillämpas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel. EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport tillämpas parallellt med de svenska riktlinjerna. Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter ska beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel. Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelse ska fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter ska alltid vägas in, även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner) samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Med vad som anförts anser utskottet att motionerna 2008/09:U15 (v) yrkande 3 och 6, 2008/09:U16 (mp) yrkande 2 och 3, 2008/09:U239 (s), 2008/09:U255 (v) yrkande 18 och 19, 2008/09:U299 (mp) yrkandena 2–4 och 8–10, 2008/09:U322 (mp) yrkande 29 samt 2008/09:Sf331 (v) yrkande 1 kan avstyrkas.

Enskilda länder

Motionerna

I kommittémotion 2008/09:U16 (mp) yrkande 4 anför Miljöpartiet att Sverige, genom att sälja vapen till Pakistan och Indien, aktivt bidrar till en upprustningsspiral i en av världens mest explosiva regioner.

I kommittémotion 2008/09:U357 (mp) yrkande 8 anför Miljöpartiet att Sverige ska upphöra med vapenhandel med Israel och med all form av militärt samarbete mellan Sverige och Israel.

I den enskilda motionen 2008/09:U345 (s) yrkande 4 anförts att alla de positiva ambitioner som Sverige har haft under många år i utvecklingssamarbetet med Colombia äventyras om Sverige eller svenska företag börjar sälja krigsmateriel till landet.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar inledningsvis att Sverige under 2008 tillämpade 17 vapenembargon mot 16 länder (ett embargo avser Usama bin Ladin, al-Qaida och talibanerna). EU hade embargon mot 15 länder (ofta utfärdar flera organisationer embargon mot samma länder).¹⁰

Utskottet vill vidare, liksom i betänkande 2007/08:UU7, erinra om att gällande regelverk för svensk krigsmaterielexport innebär att en enhetlig politik tillämpas gentemot alla länder som visar intresse för att förvärva svensk krigsmateriel. Samma riktlinjer och kriterier används oavsett vilken betydelse det presumtiva mottagarlandet har för Sveriges samlade intressen.

Utskottet har i flera tidigare betänkanden, senast i betänkande 2007/08:UU7, tagit ställning till yrkanden om enskilda länder och områden. Utskottet konstaterar att det gällande regelsystemet syftar till att så långt som möjligt uppnå politiskt samförstånd i dessa, många gånger svåra, avvägningsfrågor. För prövning av ansökningar om utförseltillstånd tillämpas det restriktiva svenska regelverket på området. Varje ärende avseende export av krigsmateriel ska prövas individuellt av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) i enlighet med det svenska regelverket och de sedan länge tillämpade och av riksdagen fastlagda riktlinjerna för krigsmaterielexport.

Utskottet vill här åter erinra om att principiellt viktiga ärenden behandlas i Exportkontrollrådet där samtliga riksdagspartier är representerade. Den parlamentariska insynen i arbetet är därmed väl tillgodosedd.

Förbud mot utförsel gäller när s.k. ovillkorliga hinder föreligger, exempelvis ett beslut om vapenembargo i FN. I det svenska regelverket finns inte utrymme för någon annan formell uppdelning i tillåtna eller förbjudna länder. Utskottet vill även understryka vad som har berörts i tidigare betänkanden, nämligen att riksdagen inte får fatta beslut i förvaltningsangelägenheter i vidare mån än som följer av grundlag eller riksdagsordningen’.

¹⁰ Följande stater har under hela eller delar av 2008 omfattats av internationella embargon: *Armenien* (FN-embargo [icke-bindande], OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach), *Azerbajdzjan* (FN-embargo [icke-bindande], OSSE-embargo ang. leveranser av vapen och ammunition till stridande styrkor i Nagorno-Karabach), *Burma/Myanmar* (EU-embargo, undantag finns), *Elfenbenskusten* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Demokratiska folkrepubliken Korea* (Nordkorea; FN-embargo, EU-embargo, undantag finns), *Demokratiska republiken Kongo* (f.d. Zaire; FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Irak* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Iran* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Kina* (exklusive Hongkong och Macao; EU-embargo), *Libanon* (FN-embargo, icke-bindande, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Liberia* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Sierra Leone* (FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Somalia* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Sudan* (FN-embargo, undantag finns, EU-embargo, undantag finns), *Usama bin Ladin, al-Qaida och talibanerna* (FN-embargo, EU-embargo), *Uzbekistan* (EU-embargo, undantag finns), *Zimbabwe* (EU-embargo, undantag finns).

Vad gäller det motionsvis väckta kravet avseende Pakistan och Indien konstaterar utskottet att den svenska krigsmaterielexporten till Pakistan omfattar fullföljandet av Saabs kontrakt avseende luftburen spaningsradar (Erieye) samt reservdelar och kompletteringsleveranser till tidigare levererad materiel. Till Indien går sedan många år tillbaka reservdelsleveranser samt leveranser av komponenter och ammunition till tidigare levererade armématerielsystem. Utskottet noterar att ISP till följd av den politiska utvecklingen i Pakistan under 2008 inte beviljat några nya affärer. Ingångna avtal honoreras dock och följdleveranser har behandlats i enlighet med riktlinjerna för försvarsmaterielexport. Med vad som anförts anser utskottet att motion *2008/09:U16 (mp) yrkande 4* kan avstyrkas.

Vad gäller det motionsvis väckta kravet avseende Israel konstaterar utskottet att Sveriges militära samarbete med Israel består i att Sverige importerar viss krigsmateriel från landet. Utskottet delar regeringens ståndpunkt att denna import sker i syfte att säkra det svenska försvarets möjligheter att klara sina uppgifter. Utskottet konstaterar vidare att Sverige inte exporterar krigsmateriel till Israel. Motion *2008/09:U357 (mp) yrkande 8* kan härmed avstyrkas.

Vad gäller eventuell krigsmaterielexport till Colombia konstaterar utskottet att det i dag inte finns någon ansökan hos ISP om exporttillstånd till Colombia. Om en sådan ansökan inlämnas kommer ISP att pröva frågan utifrån gällande regelverk och med beaktande av då rådande läge i landet. Innan beslut fattas kan ISP samråda med Exportkontrollrådet, som består av representanter för samtliga riksdagspartier. Motion *2008/09:U345 (s) yrkande 4* kan härmed avstyrkas.

Små och lätta vapen m.m.

Motionerna

I den enskilda motionen *2008/09:U251 (mp) yrkande 1* efterlyser motionärerna ökad öppenhet så att man kan urskilja hur stor andel av Sveriges vapenexport som utgörs av lätta vapen.

I den enskilda motionen *2008/09:U251 (mp) yrkande 2* efterlyser motionärerna ökad restriktivitet i beviljandet av exporttillstånd för lätta vapen.

I kommittémotion *2008/09:U253 (v) yrkande 5* anför Vänsterpartiet att Sverige bör införa ett exportförbud för små och lätta vapen.

I kommittémotion *2008/09:U253 (v) yrkande 2* anför Vänsterpartiet att Sverige bör ratificera FN:s eldvapenprotokoll.

Utskottets överväganden

Utskottet anser att hotet om en okontrollerad spridning av små och lätta vapen (small arms and light weapons, SALW) måste tas på stort allvar. Enligt beräkningar från FN finns ca 875 miljoner lätta vapen tillgängliga i världen. Runt 75 % av dessa vapen beräknas tillhöra privatpersoner. Dessa

vapen är billiga, tämligen enkla att tillverka och använda, de är lätta att bära och lätta att smuggla och de har relativt lång livslängd. Runt en halv miljon människor beräknas dö varje år som en följd av våld relaterat till lätta vapen, både i väpnade konflikter och som ett resultat av kriminalitet.

Begreppet små och lätta vapen (SALW) omfattar i princip handeldvapen, som kan bäras och avfyras av en person, respektive vapen som är avsedda att bäras och användas av upp till tre personer. Exempel på den förra kategorin är pistoler och automatkarbiner, exempel på den senare är kulspjut, granatgevär och bärbara luftvärnsmissiler. Någon vedertagen och allmänt erkänd definition av begreppet har inte kunnat fastställas.

I olika internationella forum pågår arbete för att förebygga och bekämpa destabiliserande anhopningar och okontrollerad spridning av små och lätta vapen. Inga andra typer av vapen orsakar fler dödsoffer och mer lidande än dessa som dagligen används i lokala och regionala konflikter, främst i utvecklingsländerna. FN uppskattar antalet dödsoffer för lätta vapen inom ramen för väpnade konflikter till åtminstone 300 000 personer årligen. Antalet sårade och lemlästade finns inte med i FN:s statistik.

Utskottet konstaterar att FN år 2001 antog ett handlingsprogram för att bekämpa illegal handel med små och lätta vapen. Året därpå beslutade EU att revidera sin gemensamma åtgärd från 1998 om bekämpning av den destabiliserande anhopningen och olagliga spridningen av små och lätta vapen i syfte att även inkludera dessa vapens ammunition. En EU-strategi med en handlingsplan på samma tema antogs av Europeiska rådet i december 2005.

Ett instrument om märkning och spårning av små och lätta vapen framförhandlades och antogs i en resolution av FN:s generalförsamling hösten 2005. I februari 2008 beslutade EU att främja spårningsinstrumentet genom antagandet av en gemensam åtgärd.

OSSE antog 2000 ett dokument om lätta vapen som avser kontroll av tillverkning och export samt regler för märkning, registerhållning, spårning och informationsutbyte, säker förvaring samt överskottsmateriel. År 2003 antog OSSE ett liknande dokument avseende konventionell ammunition. Därutöver fattade OSSE under 2004 tre beslut syftande till att ytterligare stärka arbetet mot olaglig spridning av små och lätta vapen, inklusive bärbara luftförsvarssystem (Manpads).¹¹

Inom Wassenaararrangemanget (WA) finns rapporteringsskyldighet rörande handel med dessa vapen. Sverige verkar för att varje land ska inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Målet är att alla länder ska ha effektiva system som kontrollerar tillverkare, säljare, köpare, agenter och förmedlare av små och lätta vapen.

Utskottet konstaterar att FN:s arbete med små och lätta vapen bl.a. syftar till att öka medvetenheten om den destabiliserande verkan som dessa vapen har i konfliktregioner. Icke-spridning är också angeläget för att för-

¹¹ Man-portable air-defense systems (Manpads).

hindra brottslighet och terrorism. I enlighet med handlingsprogrammet hölls 2006 en översynskonferens i New York. Vid konferensen kunde de deltagande staterna inte enas om ett slutdokument; förslag om att utvidga handlingsprogrammet kunde därför inte antas. Handlingsprogrammet genomförs dock fortsättningsvis. I juli 2008 hölls i New York en tredje implementeringskonferens i vilken alla stater utom USA deltog. Mötets mandat var begränsat till frågor rörande implementeringen av handlingsprogrammet. Det kunde därför resultera i ett slutdokument. Utgången av mötet är att se som ett betydelsefullt steg framåt efter den misslyckade översynskonferensen 2006.

Utskottet välkomnar att regeringen, som ett led i de kontinuerliga strävandena efter ökad öppenhet på exportkontrollområdet, har utökat skrivelsen avseende strategisk exportkontroll med information om små och lätta vapen. Värdet av exporten från Sverige av sådana vapen under 2008 uppgick till ca 961 miljoner kronor. Värdet av exporten från Sverige av bärbara luftvärnsmissiler, s.k. ManpadsS (enligt definitionen i FN:s vapenregister), under 2008 uppgick till 195 miljoner kronor (varav 154 miljoner gällde export till Finland).¹²

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2008/09:U251 (mp) yrkande 1 och 2 samt 2008/09:U253 (v) yrkande 5 kan avstyrkas.

Vad avser det motionsvis väckta kravet på att Sverige ska ratificera FN:s protokoll/protokollet mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, deras delar, komponenter och ammunition,¹³ konstaterar utskottet att likalydande motionsyrkanden har varit föremål för behandling i justitieutskottet (se bet. 2005/06:JuU29 Ökad kontroll av vapen). Justitieutskottet anförde då följande:

FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och två tilläggsprotokoll, ett om människohandel och ett om människosmuggling, antogs av generalförsamlingen i november 2000. Ett tredje tilläggsprotokoll till konventionen, det s.k. vapenprotokollet, antogs av generalförsamlingen i maj 2001 genom resolution 55/255.

Riksdagen godkände hösten 2003 FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (prop. 2002/03:146, bet. JuU6, rskr. 23). Vidare har riksdagen antagit förslag från regeringen om att godkänna dels tilläggsprotokollet om människohandel (prop. 2003/04:111, bet. JuU20, rskr. 232), dels tilläggsprotokollet mot människosmuggling (prop. 2004/05:138, bet. SfU16, rskr. 248).

¹² Svensk export av små och lätta vapen, liksom export av bärbara luftvärnsmissiler, s.k. Manpads, finns redovisade i bilaga 1 i regeringens skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

¹³ Protokollets engelska titel är "Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime". Utskottet har erfarit från Regeringskansliet att det inte finns någon officiell svensk översättning av denna titel. Vanligtvis översätts den dock med "FN:s protokoll/protokollet mot olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen, deras delar, komponenter och ammunition". I den svenska språkversionen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/51/EG om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen används även följande benämning på vapenprotokollet: "Protokollet mot olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet".

Frågan om vilka författningsändringar och andra åtgärder som bedöms nödvändiga för att Sverige skall uppfylla vapenprotokollets bestämmelser har utretts inom Justitiedepartementet (Ju2003/10202/P). I en promemoria från departementet anføres sammanfattningsvis följande. En jämförelse mellan protokollet och den svenska vapenlagstiftningen ger vid handen att svensk rätt i stora delar uppfyller protokollets krav. Det är egentligen bara i en större fråga svensk rätt saknar regler, och den gäller märkning av skjutvapen. För att leva upp till protokollet i den delen behövs regler om märkning av skjutvapen bl.a. vid tillverkning och import. Vidare behövs bestämmelser om bevarande av uppgifter om märkning samt regler rörande kriminalisering av åtgärder hänförliga till reglerna om märkning.

Eftersom vapenprotokollet är ett s.k. blandat avtal kräver emellertid ett genomförande av protokollet åtgärder inte bara på nationell nivå utan också på EU-nivå. EU har undertecknat vapenprotokollet och tillkännagett att unionen har för avsikt att ratificera detsamma. Flera bestämmelser i protokollet, bl.a. de om märkning, faller under gemenskapsrätten. Det sagda innebär att Sverige som medlem i EU inte på egen hand kan genomföra protokollet i svensk rätt. Ett genomförande måste ske i nära samarbete med EU. Det första steget för svenskt vidkommande bör bli att avvakta att de bestämmelser i vapenprotokollet som faller under gemenskapsrätten inarbetas i EG-rätten i form av ändringar i EG:s vapendirektiv.

Utskottet har från Justitiedepartementet inhämtat att ett ändringsdirektiv antogs i maj 2008, vilket väntas träda i kraft den 28 juli 2010. Utskottet har vidare inhämtat att det svenska genomförandet av detta direktiv för närvarande är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Utskottet anser mot denna bakgrund att motion *2008/09:U253 (v) yrkande 2* kan avstyrkas.

Skrivelsen

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Säkerhet genom samverkan och exportkontroll, punkt 1 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:Sf331 yrkande 2 och avslår motion 2008/09:U253 yrkande 1.

Ställningstagande

Amnesty International publicerade i mars 2003 rapporten *A Catalogue of Failures: G 8 Arms Exports and Human Rights Violations*. Här konstateras att kortsiktiga vinstintressen och politiska fördelar styr merparten av den internationella vapenhandeln.

Amnesty föreslår i rapporten att alla regeringar, framför allt de i G 8-länderna, inleder förhandlingar om ett fördrag om global vapenhandel. De fördragsslutande parterna ska enligt Amnesty bl.a. förbinda sig att inte tillåta internationella överföringar av vapen, om det skulle innebära brott mot deras förpliktelser enligt internationell rätt inklusive FN-stadgan, vapenembargon och andra beslut av FN:s säkerhetsråd och internationella fördrag som förbjuder urskillningslösa vapen eller vapen som förorsakar onödigt lidande. Detta om vapnen sannolikt skulle komma att användas i strid med FN-stadgan eller internationell sedvanerätt, särskilt när det gäller hot om våld eller användande av våld i internationella relationer, för att begå allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna, för att begå allvarliga brott mot den internationella humanitära rätten i internationella konflikter, för att begå folkmord eller brott mot mänskligheten.

Vi anser att Sverige bör ta initiativ i FN till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner för vapenexport och vapenhandel i enlighet med det förslag som Amnesty International presenterat.

2. Europeiska försvarsbyrån (EDA), punkt 2 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U16 yrkande 7 och 2008/09:U299 yrkande 11.

Ställningstagande

År 2004 bildades Europeiska försvarsbyrån (EDA). Byråns primära uppgift är att söka förenkla och samordna flera länders materielupphandlingar. Dess syfte är också att utveckla försvarskapaciteten, stärka samarbete om krigsmateriel, stärka försvarsindustrin i Europa samt främja militär forskning och utveckling. Produktion och utveckling av krigsmateriel är en mycket viktig del av EU:s säkerhetspolitik. Det gäller att exportera och sälja så mycket vapen som möjligt i världen. Miljöpartiet och Vänsterpartiet ser med oro på att starka krafter styr utvecklingen mot en gemensam politik och upphandlingsprocess för försvarsmateriel inom EU.

EU:s nya uppförandekod för vapenexport är juridiskt bindande sedan december 2008. Vi noterar att koden innehåller bl.a långtgående skrivningar om att man som säljarland ska ta hänsyn till om exporten allvarligt riskerar att motverka en hållbar utveckling i mottagarlandet, vilket är positivt. Det är svårt att vara kritisk till en uppförandekod och transparens, som i grunden är något bra. Men vi ser med oro på det som ligger där bakom. Vi ser försvarsbyråns arbete som en del i utvecklingen mot en upprustning i Europa. Detta är något som vi är starkt kritiska till. Risken finns att EDA leder till en harmonisering av den relativt restriktiva svenska lagstiftningen för vapenexport till en mer liberal lagstiftning på EU-nivå.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet finner det märkligt att EU å ena sidan säger sig vilja verka för nedrustning och exportkontroll, å andra sidan lägger alltmer resurser på eget krigsmateriel och på att ta fram nya vapensystem i den gemensamma försvarsbyrån. Med anledning av ovan redovisade skäl anser vi att Sverige bör begära utträde ur försvarsbyrån EDA.

3. Det europeiska försvarsindustrisamarbetet, punkt 3 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Miljöpartiet och Vänsterpartiet ser med stor oro på det ökade samarbetet inom EU inom krigsmaterielområdet. Ett tydligt steg på området var Europeiska kommissionens meddelande av den 5 december 2007, *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU*. Frågan behandlades i riksdagen hösten 2008 genom försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU3. Vi ser kommissionens meddelande *En strategi för en starkare och mer konkurrenskraftig försvarsindustri i EU* som ännu ett steg mot ett gemensamt militärt samarbete inom EU, med målet att bygga upp ett gemensamt försvar. Det är en utveckling som vi i grunden motsätter oss. Vi värnar en oberoende och militärt alliansfri utrikespolitik, och därför anser vi att Sverige ska avbryta allt samarbete som bidrar till vidare militarisering av EU.

Med den nya strategin kommer ännu större fokus att riktas mot lösningar som gynnar marknadskrafter och ekonomiska aktörer. I kommissionens egna skrivningar står det att strategin kan leda till att medlemsstaterna ökar försäljningen på den externa marknaden och ökar lönsamheten. Kommissionen lyfter även fram ett ökat samarbete när det gäller upphandling av krigsmateriel, vilket torde försvåra möjligheterna att skärpa den svenska regleringen av krigsmaterielimporten, något som Miljöpartiet och Vänsterpartiet kräver.

Vi menar att det är olyckligt att mål om ökad försäljning av vapen hamnar i första rummet och att värmandet av folkrätt, demokrati och de mänskliga rättigheterna inte med ett ord nämns i kommissionens meddelande. Vi menar att andra värden såsom fred, demokrati och de mänskliga rättigheterna ska ha en överordnad position. Vi anser därför att Sverige inte ska delta i samarbetet på försvarsindustriområdet inom EU.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser vidare att Sverige ska motsätta sig riktlinjer eller regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjligheter att reglera vapenhandel begränsas.

4. Ett svenskt avvecklande av vapenexporten, punkt 4 (v, mp) av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U322 yrkande 31.

Ställningstagande

Utvecklingsfrågor och säkerhetsfrågor är tätt sammanvävda. Enligt FN utgör de militära rustningarna ett av de främsta hoten mot genomförandet av utvecklingsmålen. Världen spenderar 8 000 miljarder kronor på militär rustning varje år. Samtidigt dör 30 000 barn varje dag av sjukdomar som beror på brist på mat, vatten och hälsovård. Väpnade konflikter är i sig ett av de allvarligaste hindren för utveckling. Den övervägande delen av världens vapen säljs från rika länder, medan de flesta väpnade konflikterna pågår i fattiga länder. Krigsmateriel ska inte säljas till konfliktområden eller områden som riskerar att hamna i en konfliktsituation. Krigsmateriel-export till diktaturregimer eller till länder där människorättskränkningar är utbredda kan bidra till en ökad instabilitet med grova brott mot de mänskliga rättigheterna som följd. Det innebär också att regimer legitimeras.

Trots detta har Sveriges krigsmaterielexport mer än tredubblats under femårsperioden 2002–2006. Sverige var den nionde största vapenexportören i världen under perioden, enligt Sipri. Exporten under 2006 och 2007 var den största någonsin och uppgick sammantaget till 20 miljarder kronor. Trots begränsande riktlinjer exporterar Sverige krigsmateriel till länder som är indragna i väpnad konflikt, t.ex. USA och Thailand. Sverige exporterar även krigsmateriel till diktaturer som Oman och Saudiarabien och till länder där det förekommer grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna som Indien och Malaysia. De två största mottagarna av krigsmateriel under 2006 var Sydafrika respektive Pakistan, två länder som brottas med enorma utvecklingsproblem. Pakistan har också stora interna konflikter och en väpnad konflikt med grannlandet Indien. Exporten till dessa länder uppgick ensam till 30 % av den totala svenska vapenexporten. Översynen av reglerna för krigsmaterielexport har ännu inte resulterat i någon proposition till riksdagen.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet tror på och står bakom FN:s målsättning om allmän och total militär avrustning. Viktiga delmål i det arbetet är nedrustningen av världens kärnvapenarsenaler, ett fortsatt arbete för förbud av kemiska och biologiska vapen och en internationell reglering av handeln med lätta vapen. Sverige bör på sikt avveckla vapenexporten. Som ett steg i rätt riktning bör vapenexport omedelbart upphöra till länder där de ekonomiska resurserna behövs för fattigdomsbekämpning.

5. Exportkrediter och annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder, punkt 5 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U15 yrkande 5, 2008/09:U299 yrkande 6 och 2008/09:U322 yrkande 30.

Ställningstagande

En av de grundläggande förutsättningarna för vapenexport i Sverige är 1971 års riksdagsbeslut att mottagarländerna ska respektera de mänskliga rättigheterna. Trots det tillåts export till en rad länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Förbudet mot export till länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna är emellertid inte endast humanitärt motiverat. Att inte sälja vapen till dessa länder är också en säkerhetspolitiskt grundad hållning. Sambandet mellan respekt för de mänskliga rättigheterna och en fredlig utveckling är ett sedan länge erkänt faktum. Omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter kan utgöra ett hot mot stabiliteten såväl inom ett land som i dess omgivning.

I riktlinjerna för vapenexport anges att respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att vapenexport ska beviljas. Det spelar ingen roll om vapen i sig kan komma att användas för att kränka mänskliga rättigheter eller inte, det räcker att kränkningarna förekommer i landet för att vapenexporten ska stoppas.

Att svensk utrikespolitik ska främja respekten för de mänskliga rättigheterna har betonats alltmer av riksdag och regering under senare år. Omsorgen om och försvaret av de mänskliga rättigheterna är en integrerad och central del av den svenska utrikespolitiken. Det är i detta sammanhang märkligt att regeringens fagra tal om mänskliga rättigheter, MR, inte får samma betydelse när det gäller den svenska vapenindustrins möjligheter att sälja sina produkter på den internationella marknaden.

Trots de hårda skrivningarna ser verkligheten helt annorlunda ut än de restriktiva intentionerna. Riksdagens riktlinjer för vapenexport åsidosätts systematiskt. Sverige exporterar stora mängder krigsmateriel till flera länder där svåra brott mot mänskliga rättigheter begås, vilket såväl legitimerar regeringarna politiskt som stärker deras vapenmakt rent konkret.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet kommer att föreslå att vapenindustrins möjligheter att få exportkrediter till länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna stoppas. Delar av den svenska krigsmaterielexporten sker i dag med statligt stöd, bl.a. har vid flera fall exportkrediter utfärdats för att underlätta för den svenska krigsmaterielindustrin att exportera sina produkter. Ett sådant exempel är att Exportkreditnämnden (EKN) utfärdat krediter på sammanlagt 16 miljarder kronor för Saabs försäljning av Erieyeradarenheter, ett flygburet radarsystem, till Pakistan. Detta trots att EKN självt har bedömt risken för kreditgivning till Pakistan som fem på en sjugradig skala. I november 2007 hade dessutom Inspektionen för strategiska produkter (ISP) beslutat att tills vidare inte godkänna några nya affärer med Pakistan. Det finns även historiska exempel på hur tvivelaktiga affärer finansierats med svenska krediter. 1979 utfärdade EKN krediter i samband

med en försäljning av tre kustbevakningsfartyg till försvarsdepartementet i den då odemokratiska enpartistaten Liberia. Dessa krediter betalades aldrig tillbaka, och den borgerliga regeringen avsatte 200 miljoner kronor från biståndsbudgeten för att finansiera avskrivningen av dessa skulder 2006, i strid med gällande internationella regelverk.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser inte att krigsmaterielexporten ska understödjas med exportkrediter eller andra former av statligt exportstöd.

6. Tydligare riktlinjer för exportkreditgivning, punkt 6 (v, mp) av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U322 yrkande 25.

Ställningstagande

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att Sverige bör anta tydligare riktlinjer för exportkreditgivning som hindrar att lån ges till miljömässigt eller socialt ohållbara projekt eller till projekt som stöder diktaturstater.

7. Krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK), punkt 7 (v, mp) av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkande 4 och avslår motion 2008/09:U299 yrkande 1.

Ställningstagande

I Sverige delas krigsmateriel upp i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Som övrig krigsmateriel räknas en lång rad olika typer av krigsmateriel, från avancerade radarsystem och helikoptrar till jaktgevär och minröjningsutrustning. I ett par av dessa fall, som t.ex. minröjningsutrustning, kan det finnas goda skäl till att man har mindre restriktiva riktlinjer än för krigsmateriel som kan användas i strid. Därför anser Miljöpartiet och Vänsterpartiet att det bör göras en uppdel-

ning mellan KS och ÖK och att dessa ska omfattas av olika riktlinjer. Samtidigt anser vi att det finns ett stort behov av översyn av vad som räknas som ÖK.

Vi ser i flera fall goda skäl för att produkter som i dag räknas som ÖK i stället borde klassificeras som KS och omfattas av mer restriktiva riktlinjer. Ett sådant exempel är radarsystemet Erieye, som räknas som ÖK och som är ett vapensystem som tydligt kan användas som en del i krigföring. Vi anser därför att en översyn bör göras av riktlinjerna för vad som räknas som krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel.

8. Uppförandekoder vad gäller mutor, punkt 8 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U322 yrkande 19.

Ställningstagande

Miljöpartiet och Vänsterpartiet efterlyser insatser för att utveckla uppförandekoder inom exportindustrin med särskilt fokus på vapenindustrin när det gäller mutor.

9. Riktlinjer för import av krigsmateriel, punkt 9 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkande 7.

Ställningstagande

Den svenska krigsmaterielexporten är en viktig del av den svenska utrikespolitiken. Det är av stor politisk betydelse vilka stater Sverige har eller inte har samröre med – om de länder man exporterar till respekterar folk rätt och mänskliga rättigheter eller inte. Men svensk handel med krigsmateriel handlar även om svensk import av krigsmateriel – också denna är en viktig del av den svenska utrikespolitiken. Därför anser Miljöpartiet och

Vänsterpartiet att ett regelverk för den svenska krigsmaterielimporten bör utarbetas på samma sätt som det i dag finns ett regelverk för export av krigsmateriel.

10. Den svenska vapenexportens omfattning, punkt 10 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U16 yrkande 1.

Ställningstagande

Under 2008 satte Sveriges vapenexport ett försäljningsrekord. Krigsmaterielexporten uppgick under förra året till 12,7 miljarder kronor, vilket är den högsta summan någonsin för svensk export av krigsmateriel. Jämfört med 2007 ökade svensk vapenexport med 32 %. Denna ökning sker trots en i teorin restriktiv vapenexportpolitik. Antalet länder som Sverige exporterade krigsmateriel till uppgår till 54. Till ytterligare 7 beviljades export av olika sorters ammunition.

Den svenska vapenexporten är omfattande, vilket är ett problem i sig. I strid med gällande riktlinjer fortsätter Sveriges krigsmaterielexport till krigförande länder. Dessutom säljer Sverige vapen till förtryckarstater och militärdiktaturer. Detta trots att den borgerliga regeringen säger sig sätta demokrati och mänskliga rättigheter högt på den utrikespolitiska agendan.

11. Uthyrning och utlåning av krigsmateriel, punkt 13 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att bör det finnas regler för hur uthyrning av svensk krigsmateriel får ske. För att illustrera behovet av detta kan nämnas att den svenska krigsmakten bara några månader före Irakkriget hyrde ut avancerad militär

utrustning till den brittiska krigsmakten utan att man först hörde regeringen. Detta i en situation då det fanns anledning att befara att det verkligen skulle bli ett krig i Irak.

Vi menar att ett sådant förfarande är oacceptabelt och borde vara omöjligt. Genom att snarast införa ett regelverk för uthyrning och utlåning av krigsmateriel kan liknande situationer förhoppningsvis undvikas i framtiden.

12. Nya riktlinjer för krigsmaterielexport, punkt 11 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U255 yrkande 19.

Ställningstagande

Såväl Sveriges riksdag som regering betonar att svensk utrikespolitik ska främja respekten för de mänskliga rättigheterna. I riktlinjerna för svensk vapenexport anges att "ett centralt villkor" för att export ska beviljas är respekt för mänskliga rättigheter. Tyvärr ser verkligheten annorlunda ut.

Vapenexport från Sverige tillåts i dag till en rad länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna, bl.a. Indien, Bahrain, Thailand, Malaysia och Sydafrika. Särskilt slående är dock den svenska vapenexporten till Pakistan – en militärdiktatur som har blivit en av Sveriges största krigsmaterielkunder. Sverige har också ett vapensamarbete med USA, som är inblandat i flera militära konflikter.

Den svenska vapenexporten legitimerar därmed en rad tvivelaktiga regeringar och stärker dessutom deras vapenmakt rent konkret. Det borde vara uppenbart för alla att man inte kan föra en politik som främjar mänskliga rättigheter samtidigt som man exporterar krigsmateriel för miljarder till dessa länder. Det borde också vara en självklarhet att Sverige inte ska exportera krigsmateriel till länder som systematiskt bryter mot mänskliga rättigheter. För Miljöpartiet och Vänsterpartiet är det i allra högsta grad uppenbart att dagens riktlinjer för svensk vapenexport inte fungerar.

Vi anser att nya riktlinjer för den svenska krigsmaterielexporten behövs, och att dessa i stället för att utgå från snäva näringspolitiska aspekter på krigsmaterielexporten betonar vikten av demokrati, MR-perspektiv och internationella säkerhetspolitiska aspekter.

13. Krigsmaterielexporten och de mänskliga rättigheterna, punkt 12 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U299 yrkandena 2 och 3, 2008/09:U322 yrkande 29 och 2008/09:Sf331 yrkande 1.

Ställningstagande

Eftersom Sverige genom den nuvarande vapenexportpolitiken i hög grad bidrar till att skapa nya flyktingströmmar med åtföljande humanitära katastrofer, är den mest brådskande förändringen av svensk flyktingpolitik ett omedelbart stopp för den svenska vapenexporten till länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum. Vi anser vidare att länder som ägnar sig åt omfattande och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte kan godtas som mottagarland för krigsmateriel av något slag. Det bör även göras en tydlig analys av hur de mänskliga rättigheterna efterlevs i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas till landet.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att krigsmateriel ska inte säljas till konfliktområden eller områden som riskerar att hamna i en konfliktsituation. Krigsmaterielexport till diktaturregimer eller till länder där människorättskränkningar är utbredda kan bidra till en ökad instabilitet med grova brott mot mänskliga rättigheter som följd. Det innebär också att sådana regimer legitimeras.

14. Ett demokratikriterium för krigsmaterielexport, punkt 14 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U16 yrkande 5 och 2008/09:U299 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att ett demokratikriterium ska införas i regelverket och riktlinjerna för krigsmaterielexporten. Detta kriterium ska användas vid värderingen av huruvida enskilda länder kan godtas eller inte godtas som mottagarland av krigsmateriel av något slag.

15. Krigsmaterielexport till diktaturer, punkt 15 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U15 yrkande 1, 2008/09:U16 yrkande 6, 2008/09:U255 yrkande 18 och 2008/09:U299 yrkande 7.

Ställningstagande

Trots att demokrati är ett utmärkande drag i svensk utrikespolitik säljer Sverige vapen till en rad diktaturer. Genom bl.a. bistånd och politiska insatser har Sverige på olika sätt sökt understödja demokratiska krafter och en demokratisk utveckling i olika delar av världen. Demokrati är en hörnsten i Sveriges politik för global utveckling. Politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv. I rättighetsperspektivet ingår demokrati och mänskliga rättigheter.

Trots denna skrivning har svensk praxis möjliggjort att vapenexport tillåtits till flera icke-demokratiska länder. Sverige skickar och har skickat vapen till en rad länder som inte är demokratiska. Detta gäller såväl den nuvarande borgerliga regeringen som den förra socialdemokratiska regeringen.

Vi menar att svensk krigsmaterielexport bör betona vikten av demokrati, MR-perspektiv och internationella säkerhetspolitiska aspekter. En ny krigsmaterielutredning bör därför tillsättas med syfte att arbeta fram en ny lagstiftning som förbjuder vapenexport till diktaturer, stater som begår grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna och krigförande stater.

EU:s uppförandekod säger bl.a. att man ska bedöma mottagarlandets inställning till relevanta principer i internationella instrument som rör internationell humanitär rätt. Uppförandekoden säger att medlemsstaterna inte ska utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den militära teknik eller den krigsmateriel som ska exporteras kan komma att användas vid allvarliga kränkningar av internationell humanitär rätt. Denna paragraf har tillkommit på initiativ av bl.a. Sverige. Men i skrivelsen säger regeringen att ”den gemensamma ståndpunkten borgar för att de mål, perspektiv och huvuddrag som gäller för den svenska politiken för global

utveckling beaktas och kommer till uttryck i svensk exportkontrollpolitik”. Den som skrev detta kan inte ha sett den verkliga statistiken, att Sverige under 2008 är världens åttonde största leverantör av krigsmateriel till utvecklingsländer.

Vi anser att Sverige bör verka för att en förändring av EU:s uppförandekoder kommer till stånd och att dessa blir mer restriktiva så att vapenexporten upphör till diktaturer, krigförande stater och länder där grova brott mot de mänskliga rättigheterna begås.

16. Konsekvensanalys, punkt 16 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U299 yrkandena 4 och 8.

Ställningstagande

Vi anser att det ska göras en tydlig analys av hur fattigdomsbekämpningen utvecklas i ett eventuellt mottagarland för krigsmateriel innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas till landet. Vi anser även att det ska redovisas en tydlig konsekvensanalys av hur försäljningen påverkar det land eller de länder som krigsmaterielen ska säljas till.

17. Export av krigsmateriel till länder som befinner sig i väpnade konflikter, punkt 17 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U16 yrkande 2 och 2008/09:U299 yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Sverige har kanske världens tuffaste lagstiftning för export av krigsmateriel. Trots att riktlinjerna är tydliga och förbjuder försäljning av krigsmateriel till krigförande länder, fortsätter Inspektionen för strategiska produkter

(ISP) att ge tillstånd för sådan försäljning. Dessutom exporterar Sverige krigsmateriel till länder där det förekommer grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Bland mottagarländerna för svensk krigsmateriel återfinns flera länder som är inblandade i väpnad konflikt. Dit hör Indien, Thailand, Turkiet och inte minst USA. Det är inte acceptabelt. Riksdagens riktlinjer måste skärpas så att den stora exporten av svensk krigsmateriel till krigförande länder, länder som grovt kränker de mänskliga rättigheterna och länder med stora fattigdomsproblem stoppas. Svenska politiker ska inte få fortsätta att systematiskt åsidosätta reglerna för vapenexport. Vi menar att gällande lagstiftning ska efterlevas, vilket innebär att man inte ska sälja krigsmateriel till krigförande länder.

Trots gällande lagstiftning, som förbjuder export av vapen till krigförande länder, säljer vi krigsmateriel för strid till USA, som är den huvudsakliga krigförande parten i både Irak och Afghanistan. FN drar slutsatsen att det pågår krig i dessa båda länder. Denna slutsats delas dock inte av ISP som årligen godkänner export av krigsmateriel för strid för nästan en miljard kronor till USA. Den borgerliga regeringen måste veta något som inte FN vet, eftersom en annan myndighet, Migrationsverket, rutinmässigt sänder tillbaka asylsökande från dessa båda länder, med hänvisning till att det inte pågår väpnade konflikter i Iran och Afghanistan.

Vi anser att krigsmateriel inte ska säljas till ett land som befinner sig i väpnad konflikt med annat land, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller inte. Vi anser vidare att krigsmateriel inte ska säljas till ett land som är invecklat i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt.

18. Export av krigsmateriel till länder som bryter mot folkrätten, punkt 18 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkande 2.

Ställningstagande

Det är uppenbart att det enligt det svenska regelverket är oklart hur Sverige, när det gäller krigsmaterielexporten, ska förhålla sig till stater som för krig i strid med folkrätten. Den nuvarande utformningen ger uppenbarligen utrymme för tolkningar som gör det möjligt för Sverige att under-

stödja länder som för folkrättsvidriga krig eller begår grova förbrytelser mot folkrätten på annat sätt. För folkrättens skull ska denna typ av tolkning omöjliggöras.

19. Följdleveranser, punkt 19 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U15 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att generösare tolkningar och praxis när det kommer till följdleveranser har lett till att kryphålen på detta område under årens lopp kommit att vidgas i hög grad. Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att de svenska riktlinjerna för följdleveranser måste skärpas så att möjligheterna ökar att bryta avtal om dessa leveranser, exempelvis i händelse av väpnad konflikt.

20. Export av krigsmateriel och politiken för global utveckling (PGU), punkt 20 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U15 yrkande 6 och 2008/09:U16 yrkande 3 och avslår motionerna 2008/09:U239 och 2008/09:U349 yrkande 49.

Ställningstagande

Vi anser att den svenska krigsmaterielexportpolitiken bör få ett större utrymme i regeringens implementering av Sveriges politik för global utveckling (PGU), på så sätt att den inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling. Det räcker inte att det i riktlinjerna för krigsmaterieexporten anges att mänskliga rättigheter i mottagarlandet är ett centralt villkor för att exporten ska beviljas – implementeringen av lagen måste också följa riktlinjerna. I regeringens implementering av PGU bör således den svenska krigsmaterielexporten ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar global utveckling.

Vi anser vidare att om Sverige ska leva upp till PGU och EU:s nya uppförandekod bör vapenexporten i varje enskilt fall föregås av en problematiserande granskning av om vapenexporten riskerar att motverka en hållbar utveckling. En försiktighetsprincip bör anges i samband med vapenexport som innebär att om det finns risk för en målkonflikt bör fattigdomsbekämpningen få företräde.

21. Pakistan och Indien, punkt 21 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U16 yrkande 4.

Ställningstagande

Miljöpartiet och Vänsterpartiet kritiserar återigen exporten av radarsystemet Erieye till Pakistan. Den är problematisk för svensk utrikespolitik och exportkontroll. När kontraktet med Pakistan tecknades var landet en militärdiktatur. Under det gångna året 2008 har man gått från militärdiktatur till en skör demokrati. Pakistan är ett mycket instabilt land som dessutom riskerar att implodera av inre motsättningar men främst av hotet från radikala fundamentalister. Dessutom befinner sig Pakistan i en långvarig konflikt med Indien om gränsområdet Kashmir. Båda länderna är dessutom kärnvapenstater. Förutom att Sverige beväpnar Pakistan säljer vi även vapen till Indien. Sverige bidrar således aktivt till en upprustningsspiral i en av världens mest explosiva regioner.

22. Israel, punkt 22 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U357 yrkande 8.

Ställningstagande

Sveriges f.d. moderata försvarsminister Mikael Odenberg har i riksdagens kammare sagt: "Försvarets materielverk (FMV) har inköpt viss krigsmateriel från Israel. Det är emellertid inget konstigt med det. Sverige importerar den krigsmateriel som vårt försvar behöver för att fullgöra sina uppgifter. [...]"

Regeringen har precis samma förhållningssätt i de här frågorna som den tidigare, socialdemokratiska regeringen hade. Vi försöker tillgodose våra nationella intressen på ett för skattebetalarna optimalt sätt, det vill säga genom att köpa så bra produkter som möjligt till så fördelaktiga priser som möjligt." När Sverige, som Mikael Odenberg säger det, "tillgodoser de nationella intressena" och tillåter svensk vapenimport från Israel är det ett aktivt stöd till den israeliska ockupationsmaktens militära insatser.

På sin egen webbplats skriver Israel Military Industries: "vi stöder Israels armé eftersom vi exporterar 60 % av våra vapen till utlandet. Det är det som gör att vi i Israel har råd att producera de här vapnen." Sverige kan inte hävda att vi ställer oss neutrala när vi stöder den israeliska militären genom att köpa deras produkter. Sverige bör sluta med svensk vapenhandel med Israel och med all form av militärt samarbete med Israel. Sverige bör dessutom arbeta för att EU inför ett vapenembargo mot Israel.

23. Colombia, punkt 23 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2008/09:U345 yrkande 4.

Ställningstagande

Under de senaste åren har Colombia kommit att bli ett av Sveriges viktigaste samarbetsländer i Latinamerika. Under 2006 uppgick Sidas bistånd till Colombia till ca 130 miljoner kronor, och denna summa kommer att öka till 200 miljoner kronor till år 2013. Som en effekt av den landfokuseringsprocess som den svenska regeringen nyligen har avslutat, har Colombia blivit ett av tre prioriterade länder för utvecklingssamarbetet i Latinamerika. Det svenska stödet har hittills, enligt Sida, inriktats på att "bidra till att skapa förutsättningar för en fredlig utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt samt att lindra konfliktens effekter". Just nu arbetar Sida med att ta fram ett förslag till en ny landstrategi för Colombia, och allt pekar på att inriktningen på samarbetet inte kommer att förändras nämnvärt.

Däremot äventyras alla de positiva ambitioner som Sverige haft under många år i utvecklingssamarbetet med Colombia om Sverige eller svenska företag börjar sälja krigsmateriel till landet. Det går inte att å ena sidan vara en partner för fred, bistå med att det kommer till stånd en förhandlad politisk lösning på den colombianska interna väpnade konflikten och bidra till att stärka de mänskliga rättigheterna i landet och å andra sidan exportera krigsmateriel till den colombianska regeringen, en av parterna i konflikten.

Det skulle uppfattas som att Sverige tog en tydlig ställning i konflikten. Det är dessutom problematiskt att sälja radarutrustning som är likvärdig den som användes i början på året till att kartlägga Farclägren på ecuadoriansk mark, vilka senare angreps av militären i Colombia. Utrustningen kan dessutom användas till avlyssning av bl.a. mobiler. I ett land där det är svårt att tydliggöra skillnaden mellan civila och stridande parter är det allvarligt att Sverige bidrar till att ge regeringen verktyg som kan användas till att ytterligare kränka mänskliga rättigheter.

Dessutom är de riktlinjer för vapenexport som antagits i riksdagen entydiga: "Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd skall beviljas."

24. Små och lätta vapen, punkt 24 (v, mp)

av Hans Linde (v) och Max Andersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2008/09:U251 yrkande 2 och 2008/09:U253 yrkande 5 och avslår motion 2008/09:U251 yrkande 1.

Ställningstagande

Det är inte främst stridsvagnar, ubåtar och stridsflygplan utan automatkarbiner, granatgevär och pansarskott som används i de krig som rasar i världen. Mängder av sådana lätta, bärbara vapen florerar på den svarta marknaden, och när en konflikt bryter ut strömmar dessa vapen mot den nya krigsskådeplatsen. Många gånger sätts sedan dessa lätta vapen i händerna på barn, och därmed får konflikten en extra hänsynslös dimension. Sedan 1990 har mer än tre miljoner människor dödats i väpnade konflikter. Två miljoner av dessa krigsoffer utgörs av barn. Det dör alltså betydligt fler barn än soldater i dagens krig.

Det uppskattas att det i dag finns omkring 639 miljoner lätta vapen i världen – ett vapen för var tionde människa. Varje år produceras dessutom 8 miljoner nya. Situationen är allvarlig. En halv miljon människor dödas varje år av lätta vapen – dvs. mer än 1 300 människor per dygn eller 1 person varje minut. 300 000 av dessa dödas i väpnade konflikter. Om man ser till den ödeläggelse de orsakar, skulle lätta vapen faktiskt kunna beskrivas som massförstörelsevapen, sade FN:s generalsekreterare Kofi Annan vid millennietoppmötet i september 2000.

Små och lätta vapen är de vapen som löper störst risk att hamna på avvägar och missbrukas. Eftersom de är lätta att använda hamnar de ofta hos bl.a. barnsoldater. Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som vill se en minskning av den svenska vapenexporten, anser att Sverige borde införa ett totalförbud av export mot små och lätta vapen.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (s)

Carina Hägg (s), Kent Härstedt (s), Kenneth G Forslund (s), Kerstin Engle (s), Carin Runeson (s) och Olle Thorell (s) anför:

Vi socialdemokrater ser flera brister i den nuvarande krigsmaterielexportlagstiftningen. Därför har vi vid upprepade tillfällen krävt att regeringen ska lägga ett samlat förslag till en ny lagstiftning för export av krigsmateriel. Detta har regeringen inte gjort hittills.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen påbörjade ett arbete kring en ny lagstiftning. En utredning tillsattes och dess betänkande Krut – Reformerat regelverk för handel med försvarsmateriel (SOU 2005:9) blev klar i februari 2005. Betänkandet har varit ute på remiss. Det som återstår är att regeringen skriver ett förslag till ny lagstiftning.

Vi anser fortfarande att det är angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med ett lagförslag som ligger i fas med utvecklingen på området och som är koherent i enlighet med Sveriges politik för global utveckling (PGU).

Hur en ny krigsmaterielexportlagstiftning bör se ut vill vi socialdemokrater återkomma till då regeringen i en konkret proposition redovisar ett samlat förslag. Några vägledande principer för oss är dock att all handel med vapen och krigsmateriel ska kontrolleras genom strikta regler. Sverige ska vara en föregångare genom sin lagstiftning om svensk export och import av vapen och krigsmateriel.

Icke-demokratier och länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna kan inte ges samma legitimitet att få köpa vapen. Vid export ska hänsyn tas till risken för krig och om staten begår brott mot de mänskliga rättigheterna. Regler för import av krigsmateriel bör utarbetas i enlighet med samma principer som gäller för export av samma slags produkter.

I betänkande 2008/09:UU11 Vissa säkerhetspolitiska frågor behandlas socialdemokratiska yrkanden om massförstörelsevapen, klustervapen, konventionella vapen och nedrustning.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regerings skrivelse 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.

Följdmotionerna

2008/09:U15 av Hans Linde m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ny krigsmaterielutredning bör tillsättas med syfte att arbeta fram en ny lagstiftning som förbjuder vapenexport till diktaturer, stater som begår grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna och krigförande stater.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riktlinjerna för svensk krigsmaterielexport bör utformas så att de omöjliggör att svensk krigsmateriel exporteras till stater som bryter mot folkrätten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de svenska riktlinjerna för följdleveranser måste skärpas så att möjligheterna att bryta avtal om följdleveranser ökar, exempelvis i händelse av väpnad konflikt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn bör göras av riktlinjerna för vad som räknas som krigsmateriel för strid och vad som räknas som övrig krigsmateriel.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska krigsmaterielexporten inte ska understödjas med exportkrediter eller andra former av statligt exportstöd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska krigsmaterielexporten ska ske på ett sätt som inte motverkar en rättvis och hållbar utveckling enligt Sveriges politik för global utveckling (PGU).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riktlinjer bör utarbetas för den svenska importen av krigsmateriel.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riktlinjer bör utarbetas för uthyrning och utlåning av krigsmateriel.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inte ska delta i samarbetet på försvarsindustriområdet inom EU.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska motsätta sig riktlinjer och regelverk inom EU som kan leda till att Sveriges möjligheter att reglera vapenhandel begränsas.

2008/09:U16 av Max Andersson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den omfattande svenska vapenexporten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte sälja vapen till krigförande länder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bidrar till fattigdom och underutveckling.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige med sin krigsmaterielexport bidrar till en upprustningsspiral i en av världens mest explosiva regioner.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av demokratikriterium för vapenexporten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa exporten av krigsmateriel till diktaturer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den europeiska försvarsbyrån.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2008

2008/09:U239 av Thomas Strand och Christer Engelhardt (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vapenexport.

2008/09:U251 av Peter Rådberg m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka öppenheten så att man kan urskilja hur stor andel av Sveriges vapenexport som utgörs av lätta vapen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka restriktiviteten i beviljandet av exporttillstånd för lätta vapen.

2008/09:U253 av Gunilla Wahlén m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja den internationella processen för det juridiskt bindande fördraget Arms Trade Treaty.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör ratificera FN:s eldvapenprotokoll.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör införa ett exportförbud för små och lätta vapen.

2008/09:U255 av Lars Ohly m.fl. (v):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att en förändring av EU:s uppförandekoder förverkligas och att dessa blir mer restriktiva och vapenexporten till diktaturer, krigförande stater och länder där grova brott mot de mänskliga rättigheterna sker upphör.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nya riktlinjer för den svenska krigsmaterielexporten behövs som i stället för att utgå från snäva näringspolitiska aspekter på krigsmaterielexporten betonar vikten av demokrati, MR-perspektiv och internationella säkerhetspolitiska aspekter.

2008/09:U299 av Peter Rådberg m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samma riktlinjer som gäller för krigsmateriel i strid (KS) också ska tillämpas för övrig krigsmateriel (ÖK).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att länder som ägnar sig åt omfattande och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte kan godtas som mottagarland för krigsmateriel av något slag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska göras en tydlig analys av hur de mänskliga rättigheterna (MR) efterlevs i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska göras en tydlig analys av hur fattigdomsbekämpningen utvecklas i landet innan försäljning av krigsmateriel kan godkännas.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett demokratikriterium införs i regelverket och riktlinjerna för när det ska värderas om ett land kan godtas eller inte som mottagarland av krigsmateriel av något slag.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vapenexporterande företag inte ska kunna använda sig av exportkrediter eller annat skattefinansierat stöd för exportfrämjande åtgärder.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det inte ska tillåtas vapenexport av krigsmateriel från Sverige till diktaturer.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska redovisas en tydlig konsekvensanalys till det land eller de länder som krigsmaterielen ska säljas till.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att om ett land befinner sig i väpnad konflikt med annat land, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller inte, ska krigsmateriel inte säljas till landet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att om ett land är invecklat i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt ska krigsmateriel inte säljas till landet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska lämna den europeiska försvarsbyrån, EDA.

2008/09:U322 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja insatser för att utveckla uppförandekoder inom exportindustrin med särskilt fokus på vapenindustrin när det gäller mutor.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör anta tydligare riktlinjer för exportkreditgivning som hindrar att lån ges till miljömässigt eller socialt ohållbara projekt eller till projekt som stöder diktaturstater.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att krigsmaterielexporten måste upphöra till länder som befinner sig i konflikt, till diktaturregimer och till regimer som inte respekterar grundläggande mänskliga rättigheter.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att exportkrediter inte ska ges till företag som exporterar vapen.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att på sikt avveckla vapenexporten.

2008/09:U345 av Luciano Astudillo (s):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krigsmaterielexport till Colombia.

2008/09:U349 av Urban Ahlin m.fl. (s):

49. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krigsmateriel.

2008/09:U357 av Ulf Holm m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska upphöra med vapenhandel med Israel och med all form av militärt samarbete mellan Sverige och Israel.

2008/09:Sf331 av Lars Ohly m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett omedelbart stopp för svensk vapenexport till länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett svenskt initiativ i FN till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner i vapenexport och vapenhandel.